

Sivistävää keskustelua 11.4.2023

Aihe: Pysyvyys - Muutos

Keskustelussa tuli jälleen hyvin esiin monia väittämiä, kysymyksiä ja mahdollisia vastauksia. Keskustelut käytiin jälleen kahdessa ryhmässä, joten kaikkia ajatuksia ei valitettavasti saatu kirjattua ylös.

Tällä kertaa toisessa ryhmässä puhuttiin englantia, mutta tässä yhteenvedossa esille tuodut ajatukset on suomennettu.

Määrittelyä

Ovatko nämä määreet käsikynkässä?

- Pysyvyys ja vakaus
- Muutos ja väliaikaisuus

”Vakaus on eri suuntaisten muutosten seuraamusten tasapainottamista yhteen.”

”Muutos tapahtuu sisältä ulospäin ja ulkoa sisäänpäin.”

”Yrityksen ja erehdyksen kautta”

Herakleitos (535-475 eea) tokaisi:

- ”Kaikki virtaa, mikään ei pysy paikallaan.”
- ”Me sekä astumme että emme astu samoihin jokiin, olemme ja emme ole.”
 - Sekä yksilö että ympäristö ovat muuttuneet ennen seuraavaa askelta.

”Muutos on ero maailman tilassa kahden ajan hetken välillä.”

Näistä aatoksista syntyy kaksi kysymystä:

- Missä on raja eri asioiden välillä? Missä **tämä** loppuu ja **tuo** alkaa?
- Mitä se aika edes on?

Kiertokulusta

Lisää vanhoja sanontoja:

- ”Ei mitään uutta auringon alla.”
- ”Menneisyys ei toistu, mutta se rimmaa nykyisyyden kanssa.”

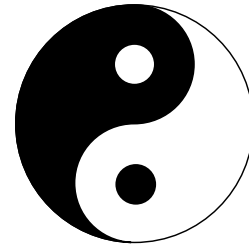
Moni asia toistuu jonkin jaksoittaisen liikkeen perusteella. Tämä tiedostettiin jo aikakausia sitten.

Elämän ja kuoleman loputon kiertokulku ilmenee *ouroboros* -kuviossa (suoraan antiikin kreikasta suomennettuna hännän syöjä).

Kuvio oli myös alkemistien suosiossa merkitsemässä ajatusta ”kaikki on yhtä ja yksi on kaikkea.”

Sekasorrosta voi muodostua järjestystä ja järjestys voi murentua takaisin sekasorroksi, pimeys valoksi ja valo pimeydeksi. Tämä merkitys on Jing Jang -kuviolla.

Pisaroiden sisällä olevat täplät kuvastavat ainaista mahdollisuutta muuttua yhdestä tilasta toiseksi.

Jotkin asiat ovat ainaisessa jaksollisessa muutoksessa pysyäkseen mahdollisimman samanlaisena:

- Elolliset oliot selviytyvät toistuvasti syömällä ja juomalla.
- Monet eläimet matkivat toisiaan, jotta ei erottuisi joukosta (ihmiset, seeprat).
- Ihmiset toistavat samoja vanhoja tapoja, jotta ei tarvitsisi oppia uutta.

Aikaa mitataan jaksoissa sekä tarkoitukseen rakennetuilla kelloilla että eliöiden soluissa ja aivoissa. Täydellinen kiertokulku jatkuisi loputtomiin, mutta jokainen kierros muuttaa järjestelmää ainakin jonkin verran:

- Kellon patteri kuluu
- Jokainen solun kahdennus lyhentää kromosomien päitä → lopulta ei voi enää kahdentua
- Aivojen rakenne järjestyy uudelleen sen perustella, miten hermoverkkoa käytetään (tiedyt muistot vahvistuvat, toiset katoavat)

Maailmankaikkeudessa syy ja seuraus ovat kaikkialla. Lopulta aineen hajoaminen *{entropy}* vie voiton järjestyksen tavoittelusta.

Ajasta

”Onko aika sama asia kuin muutos vai pelkästään vaatimus muutokselle?”

”Onko aikaa olemassa ilman katsojaa/kokijaa?”

”Aika ennen syntymää ei ollut olemassa minun näkökulmasta. [Sama koskee aikaa jälkeen kuoleman?”]

”Sama juttu, jos pyörtyy (kokemusta on).”

”Jos voisi ajatella kaksinkertaisella nopeudella, aika kuluisi puolet hitaammin.”

”Joskus aika lentää!”

”Jos metsässä kaatuu puu, mutta kukaan ei näe/kuule sitä, tapahtuiko oikeasti mitään?”

Onko aika siis henkilökohtaista vai maailmanlaajuista?

On mahdoton päästä toisen pään sisään, joten on vain hyväksyttävä, että jokaisella on oma täysin ainutlaatuinen menneisyys ja kokemus ajasta.

Tästä päästäänkin **VAARAVYÖHYKKEELLE**:

- Onko ihmisillä yhteistä menneisyyttä, nykyisyyttä tai tulevaisuutta siis ollenkaan?

- Jos voi olla tajuissaan vain omasta ajasta, ovatko muut ihmiset edes olemassa samassa maailmassa?
 - Keskustelu simulaatioteoriasta lähtisi tästä taas liikkeelle mukavasti.

Hankalaksi menee...

Pysyvyyttä ei löydy tieteenkään puolelta, vaan ajan rakenne on muuttunut.

Valonnopeus on aineen ja tiedon liikkumista rajoittava enimmäisnopeus. Kun kokijan nopeus lähestyy tätä rajaa, sen kyky liikkua ajassa hidastuu. Toisin sanoen se vanhenee hitaammin ja ulkopuolinen maailma vanhenee nopeammin, vaikka kokemus omasta ajasta pysyy samana.

Kun päästää enimmäisnopeuteen aika on kokijan näkökulmasta pysähtynyt. Valonnopeudella liikkuva fotonin ei liiku ajassa ollenkaan sen omasta näkökulmasta, jos sillä voisi olla jokin näkökulma.

Suhteellisuusteorian mukaan aika ja avaruus molemmat taipuvat. Tämä on todistettu käytännössä, esim. GPS-järjestelmien pitää ottaa taipuminen huomioon.

Jos haluaa muuttaa paikkaa ilman valonnopeuden asettamaa rajoitusta, pitäisikin nopean liikkumisen ja ajan taivuttamisen sijaan taivuttaa avaruutta.

Siinäpä tieteilijöille tieteiltävää!

Rakkaudesta ja ominaisuuksien pysyvyydestä

Ajatustenvaihto keskustelijoiden A, B, C ja D välillä:

A: ”Rakkaus on pysyvää.”

B: ”Kyseenalainen väittämä.”

A: ”Rakkaus on sama kaikkien olentojen välillä. Kokemus joka ei voi muuttua.”

A: ”Joku tarvitsee jotain, jota toinen voi [vapaaehtoisesti] antaa. Tässä ainut rakkauden vaatimus.”

A: ”Toisen satuttaminen tahallaan on rakkauden vastakohta.”

A: ”Pelko [tai muu tunne] ei poista rakkautta, mutta voi puskea sen taka-alalle väliaikaisesti.”

C: ”Onko kaikilla jonkinlainen pysyvä pyhä sielu?”

A: ”Sielu on ainut tapa ymmärtää jumalaa.”

B: ”Missä on pysyvän ominaisuuden alkupiste?”

B: ”Onko rakkaus lopputulos vai alkuoletus?”

B: ”Mielikuvituksen puutteesta johtuvat oletukset eivät todista mitään.”

D: ”Entä muut samankaltaiset ominaisuudet kuten rohkeus? Eikö sekin ole samalla tavalla ajatellen pysyvä ominaisuus?”

B: ”Tässä ollaan siirtymässä Platonin esineiden maailmaan. Tutkittavien karkeiden esineiden lisäksi olisi olemassa myös esineiden täydelliset muodot jossain toisessa tilassa.”

[Tässä vaiheessa keskustelu siirtyi muihin uomiin. Esitettyihin väittämiin ja kysymyksiin saatiin ehkä jatkoa myöhemmin, mutta ne jäivät kirjaamatta.]

Hajatelmia

”Kummasta pidätte enemmän, pysyvyydestä vai muutoksesta?”

”Mitäpä tuota miettimään, kuolee kuitenkin lopuksi.”

”Pitää vähän väliä muuttaa sängyn [ja muiden mööpeleiden] paikka, kun ei kestä samaa järjestystä ainaisesti.”

”Muutto kauemmas olisi liian vaivalloista.”

”Järkyttävää, jos tuntuisi joka aamu erilaiselta”

”Tervetuloa mun elämään!”

”Tämä riippuu seurasta. Joissain piireissä on itse kaikkein vakain toisissa epävakain.”

”Tiedän ton tunteen.”

”Tahdon kalifiksi kalifin paikalle!”

”Miksi emme tee niitä asioita, joista pidämme kaikkein eniten?”

”Tavat!”

”Selviytyminen!”

”Myös Robinson Crusoe ylläpiti yhteiskunnan hyväksymiä tapoja, kunnes tajusi ettei kukaan muu niitä enää vaatinut.”

”Mutta sehän on vain kertomus?”

”Sitten on myös kertomus Perjantain näkökulmasta” [Oletettavasti tämä:
<https://vaski.finna.fi/Record/vaski.2700170?sid=2938397580>]

”Mitä itse muuttaisit autiolla saarella, jos sinne muuttaisit?”

”Pitäisi tehdä syömäpuikot.”

”Ruokaa hankkia jostain.”

”Tekisin ensin keittiön ja vasta sitten hankkisin ruokaa.”

”Sateen suoja tulee hankkia ensin.”

Mielen muuttamisesta

”Riittääkö puolet kansasta muuttamaan yhteiskuntaa, jos mielet saa muutettua?”

”Ei tarvitse edes muuttaa mieliä, jos moni ei saa työtä ja ruokaa pöytää.”

”Vähempi kuin puolet riittää helposti.”

”Riemastuin, kun korona alkoi... Siis sen takia, että suurin osa ihmisistä kykeni muuttamaan pakon edessä.”

”Nyt talousajattelu on tullut taas takaisin.”

Tarve erilaiselle ajattelulle on tervettä, jotta kukaan ei saa koko kansaa johdateltua haitalliseen muutokseen. Toisaalta, yksilöt seuraavat helposti johtajaa, kun käsketään.

”1900-luvun alussa myös paljon toisinajattelijoita, kuten Venäjällä tälläkin hetkellä, mutta heidät pakotetaan hiljaisiksi.”

”Korona-aikana meni liiankin helposti läpi ylhäältä annettu ohje.”

Tutkimusesimerkkinä Milgramin sähköiskukoe:

- Kokeen vetäjä ohjeistaa koehenkilöä olemaan opettaja.
- Opettajan tehtävä on antaa sähköiskuja toisessa huoneessa olevalle oppilaalle aina, kun oppilas tekee virheen.
- Sähköiskut kovenevat joka kerta ja viimeinen on säädetty kuolettavalle tasolle.
- Oikeasti oppilas vain esittää tekevänsä virheitä ja olevansa kivuissa.
- Kolmanneksi viimeisen iskun kohdalla hän vaatii, että koe tulisi lopettaa.
- Toiseksi viimeisen iskun jälkeen hän ei enää vastaa.
- Jos opettaja haluaa lopettaa iskujen antamisen kokeen aikana, kokeen vetäjä käskää alati tuimempaan sävyyn kokeen jatkamisen puolesta
- Koe lopetetaan vasta viidennen käskyn jälkeen

Joten kuinka moni koehenkilö teki kuten käskettyä?

Koe toistettiin monia kertoja, monissa maissa ja keskiarvoisesti yli 60% koehenkilöistä jatkoi viimeiseen sähköiskuun asti!

Muita syitä mielen muutokseen on yhteinen vihollinen ja pelko. Näistä esimerkkinä Nato-mielipiteiden muutos:

- 13.1. – 21.1.2022: 30% KYLLÄ – 43% EI
- 23.2. – 25.2.2022: 53% KYLLÄ – 28% EI
- 30.1. – 1.2.2023: 80% KYLLÄ – 8% EI

”Pelko tekee kummia. Halutaan takaisin suojaan äidin helmoihin.”

Yhteiskunnassa täydellisen pysyvyyden tilan tavoittelun yritys on kova, mutta ei tule onnistumaan. ”Aina petytään uudestaan.”

Luonnosta

Luonnollisen kehityksen mukaan eliöt muuttuvat sukupolvi sukupolvelta pysyäkseen hengissä. Syntyy oudolta kuulostavia käyttäytymismalleja ja ominaisuuksia:

- Joidenkin hämähäkkilajien naaras yrittää syödä uroksen parittelun jälkeen
- Sisilisko voi tarkoituksella pudottaa hännän ja kasvattaa uuden.
 - Kallis tapa hämätä saalistajia
- Lintujen munissa on kuvioita, jotta ne olisi helpompi erottaa pesäloisijalintujen huijarimunista
 - Pesäloisijat eivät jaksakaan tehdä omaa pesää vaan munivat toisen linnun pesään
 - Pesän omistaja voi heivata huijarimunat yli laidan, kunhan ne osaa erottaa omista
 - Näin ollen pesäloisijalintujen muniin on myös kehittynyt vastaavia kuvioita
 - Luonnollista kilpavarustelua

Kun yksi aisti heikkenee, muut vahvistuu. Aivot muovaavat hermopolkuja tarpeen mukaan:

- Moni sokea on opetellut kaikuluotaamaan ympäristöä (esim. https://en.wikipedia.org/wiki/Daniel_Kish)
- Beethoven kykeni säveltämään kuuroudesta huolimatta, tosin tässä saattoi olla kyse vuosien kokemuksesta ja/tai neroudesta.

Luovuudesta ja neroudesta

Menestyneitä yksilöitä on kaikenlaisia:

- Einstein oppi puhumaan myöhään ja käyttäytyi rasavillisti, mutta oli alakoulussa jo matemaattinen lahjakkuus.
- Mannerheim erotettiin kadettikoulusta sääntörikkeiden takia.
- Mozart alkoi säveltää jo 4-5 vuotiaana isänsä oppien mukaan.

”Onko luovuus synnynnäistä vai opetettua?”

”Milloin opitaan kasvattamaan neroja?!”

”Onko luovuus jumalalta kanavoitua vai ympäristön ja aivojen rakenteen luomaan alitajunnan virtaa?”

Neron aivorakenne varmaankin erityisen sopiva havainnoimaan, matkimaan ja yhdistelemään sisään tulevaa tietoa. Sitten on vielä nerouden eri tasoja, eli käykö näin ”vain” musiikin tai matematiikan kohdalla vai kaiken tiedon kohdalla (yleisnerot)?

Asiaa voi tutkia vähintään ajatuksen tasolla. Tässä täysin arvopohjaan sopimaton tieteellinen koeasetelma:

- Hankitaan kaksi täysin samanlaista kaksosta.
 - ”Kaksi kloonina Kiinasta, kiitos”
- Toinen kasvatetaan tavanomaisesti
 - Näkee ja kokee kaikenlaisia ulkomaailman asioita.
 - Saa harrastaa ja leikkiä monilla tavoilla.
- Toinen kasvatetaan tyhjässä, mutta tilavassa, talossa ilman ikkunoita
 - Saa olla vuorovaikutuksessa ainoastaan vanhempiensa kanssa
 - Oppii puhumaan, laskemaan, yms.
 - Kysymyksiin ulkomaailmasta vastataan rehellisesti
- Koe lopetetaan kaksosten täyttäessä 18-vuotta
- Kummasta tulee luovempi?

”Sanokaa jokin totuus tähän kaksoisjuttuun!”

”Koe voisi olla turha, koska kaksoset eivät ole täysin samanlaisia muun muassa raskauden aikana tapahtuneiden asioiden takia. Toinen omi kohdussa enemmän tilaa, esimerkiksi.”

[Totuutta ei löytynyt...]

Vaikuttaa siltä, että synnynnäiset ominaisuudet vaikuttaa myös ihmisen mahdollisuuksiin ja luovuuteen. Kyse ei ole ainoastaan ympäristöstä.

”Tämä päätelmä ei sovi marxismiin.”

”Tai behaviorismiin.”

Täydellinen yhteiskunta ei olekaan saavutettavissa vain muuttamalla lakeja, tapoja ja koulutusta [vallankumouksen jälkeen siis].

Musiikista

Jättimäinen määrä musiikkia saadaan luotua muuntelemalla samaa rajallista määrää pysyviä ”raaka-aineita”:

- sävelkorkeuksia
- tahteja
- sointuja
- jne.

Kokemus musiikista on kuitenkin erilainen eri yksilöillä.

”Liittykö surullinen ja iloinen kokemus musiikista opittuun musiikkikasitykseen vai johonkin muuhun?”

Entä kulttuurin, eli muiden ihmisten käytöksen, vaikutus musiikki maun muuttumiseen?

Raaka-aineiden uusista yhdistelmistä ja järjestelystä syntyy musiikin lajeja ja alalajeja *{genre}*, kun muut alkavat matkimaan surutta uutta keksintöä.

Musiikin säveltäminen varsin arvoituksellista. Tietyissä mielentilassa vain tulee jokin sävel mieleen.

”Välähdyksiä paratiisista, joka katoaa.”

”Tulee päähän jostain toisesta todellisuudesta.”

”Musiikki pitäisi saada päästä ulos ja tallennettua, mutta ei ole sopivia keinoja.”

”Musiikin suhteen toteuttamattomia mielihaluja monilla.”

”Mistä keksinnöstä vähiten haittaa?”

”Rumpu?”

”Muusikon rumpu, sotarumpu, shamaanin uskonnollinen rumpu?”

Kaikkia keksintöjä voi aina käyttää monella tavalla.